

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÐ

Från Riksdagsförvaltningen
2025-06-23
Besvaras senast
2025-07-07

Till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:1275 Utvärdering av överlåtbara fiskerättigheter i det pelagiska fisket

Östersjöns fiskpopulationer är i kris. På bara 30 år har 75 procent av mängden torsk, sill och skarpsill försvunnit. Mängden sill och strömming som går till humankonsumtion har minskat märkbart det senaste decenniet, liksom antalet småskaliga kustfiskare. I stället dominerar nu det storskaliga pelagiska fisket, vars fångster går till produktion av fiskmjöl och fiskolja. Denna utveckling har lett till ett allt intensivare fiske som hotar redan utsatta bestånd. Orsakerna till denna situation är flera. Det är dock tydligt att en avgörande faktor är det rådande kvotsystemet, som introducerades i det svenska fisket 2009 – systemet för överlåtbara fiskerättigheter (ITQ).

I början av 2000-talet betraktades ITQ som lösningen på det svenska fiskets allt sämre lönsamhet. Flottan hade även problem med överkapacitet, vilket förespråkare av ITQ menade skulle åtgärdas om systemet infördes. I lagförslaget från 2009 konstateras att syftet med att införa ett ITQ-system i det svenska fisket var att ”främja en balanserad fartygsstruktur i den svenska fiskeflottan i det yrkesmässiga pelagiska fisket så att den medverkar till bevarandet av fiskresurserna och ett i övrigt hållbart fiske”. Även fiskberedningsindustrin skulle få bättre möjligheter att planera sin verksamhet genom avtal med enskilda fiskeföretag. Så blev det inte. I dag har andelen fångst av sill och skarpsill som landas och bereds till livsmedel i Sverige minskat, och beredningsföretagen har svårt att planera sin verksamhet på grund av oförutsägbarhet vad gäller tillgång på kvot och fångst. Sedan ITQ introducerades i det svenska pelagiska fisket har fiskerättigheterna koncentrerats till några få aktörer som bedriver storskaligt industriellt fiske. Lönsamheten för dessa enskilda företag har ökat, samtidigt som det småskaliga fisket som i huvudsak fiskar för humankonsumtion har reducerats.

ITQ-systemet har utvärderats två gånger. År 2014 presenterades en utvärdering av Havs- och vattenmyndigheten med särskild vikt vid systemets effekter på kapacitetsreduktion, lönsamhet, småskaligt kustnära fiske och olika regioners utveckling. Utvärderingen slog fast att målen med ITQ vad gäller lönsamhet för de största fartygen över 24 meter har uppnåtts, liksom en reduktion av kapaciteten i fiskeflottan. För det småskaliga fisket konstaterades dock att lönsamheten har minskat. Två år senare, 2016, presenterades en parlamentarisk utvärdering där det framgår att ITQ ”har lett till att det pelagiska fisket har blivit mer ekonomiskt hållbart, men det är oklart om fisket har blivit mer

miljömässigt och socialt hållbart”. Båda dessa utvärderingar saknar en djuplodande analys av ITQ-systemets effekter vad gäller samtliga hållbarhetsdimensioner (ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet). För att få en rättvis och oberoende bild av effekterna av ITQ i det svenska pelagiska fisket bör en ny utvärdering tillsättas och presenteras i god tid innan 2029, då ITQ-systemet eventuellt förlängs. Att fiskeresursen nyttjas långsiktigt hållbart är avgörande för havsmiljön, fiskpopulationernas utveckling och vår framtida livsmedelsberedskap.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga landsbygdsminister Peter Kullgren:

Avser ministern och regeringen att snarast tillsätta en utvärdering av systemet för överlåtbara fiskerättigheter i det pelagiska fisket (ITQ) som omfattar samtliga hållbarhetsdimensioner?

.....

Andrea Andersson Tay (V)

Överlämnas enligt uppdrag

Anna Aspegren